

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2024

Nikola Koryčárová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Únosy dětí počas režimu Francisca Franca

Bakalářská práce

Autor/ka práce: Nikola Koryčárová

Studijní program: Teritoriálne štúdia

Vedoucí práce: PhDr. Barbora Menclová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18.7.

Nikola Koryčárová

Bibliografický záznam

Koryčárová, Nikola. *Únosy dětí počas režmu Francisca Franca*. Praha, 2024. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Vedoucí bakalářské práce PhDr. Barbora Menclová, Ph.D.

Rozsah práce: 60 845

Anotácia

Bakalárska práca sa zaoberá únosmi detí počas režimu Francisca Franca v Španielsku. Cieľom práce je analyzovať príčiny a mechanizmy týchto únosov. V úvodnej časti práce sa poskytuje historický kontext Francovho režimu. Ďalej sa podrobne skúmajú metódy a fungovanie únosov, ako aj vývoj a rozdiel medzi ideologickými a ekonomickými únosmi. V záverečnej kapitole práca analyzuje a zdôrazňuje význam pokračujúcej diskusie a vyšetrovania týchto zločinov.

Annotation

The bachelor thesis deals with the abduction of children during the regime of Francisco Franco in Spain. The aim of the thesis is to analyse the causes and mechanisms of these abductions. The introductory part of the thesis provides the historical context of the Franco regime. It then examines in detail the methods and workings of the abductions, as well as the development and distinction between ideological and economic abductions. In the final chapter, the thesis analyses and highlights the importance of the ongoing debate and investigation of these crimes.

Klíčová slova

Únosy detí, Francisco Franco, Republikáni, Politická represia, Nelegálne adopcie, Diktatúra, Katolícka cirkev

Keywords

Child abduction, Francisco Franco, Republicans, Political repression, Illegal adoptions, Dictatorship, Catholic Church

Title/název práce

Únosy dětí počas režimu Francisca Franca

Child abductions during the Francisco Franco regime

Obsah

Úvod.....	12
Historický kontext.....	13
Režim Francisca Franca.....	15
Väznice a represia.....	16
Ochranný úrad pre ženy „ <i>Patronato de Protección a la Mujer</i> “.....	17
Ideologické únosy.....	19
Idea Francisca Franca.....	19
Antonio Vallejo- Nájera.....	20
Sección Feminina.....	22
Fungovanie únosov.....	23
Prevýchova - Auxilio Social del Movimiento.....	26
Katolícka cirkev a jej rola v únosoch.....	28
Koniec ideologických únosov.....	29
Ekonomické únosy.....	31
Casa Cuna de Tenerife.....	31
Dopady únosov na politickú situáciu v Španielsku.....	34
Svedectvá.....	36
Súčasná situácia.....	38
Záver.....	40
Summary.....	42
Bibliografia.....	43

Úvod

Bakalárska práca sa zaoberá problematikou únosov detí počas vlády Francisca Franca, obdobia známeho ako frankizmus. Tento režim, ktorý trval od konca občianskej vojny až do Francovej smrti v roku 1975, sa vyznačoval systematickými únosmi detí s ideologickými a ekonomickými motiváciami, pričom využíval propagandu, cenzúru a represívne opatrenia na udržanie kontroly nad spoločnosťou a presadzovanie svojich cieľov.

Práca začína historickým kontextom, ktorý zahŕňa španielsku občiansku vojnu a nástup frankistického režimu. Tento historický prehľad slúži na pochopenie politických a ideologických podmienok, ktoré umožnili vznik a rozvoj praktík únosov detí. Práca pokračuje ideologickými únosmi a ich skúmaním, kde je zahrnutá aj rola katolíckej cirkvi. Ďalšia časť sa venuje transformácii motívov, kde sa ekonomické faktory začali stávať hlavným hnacím motorom praktík únosov od 60. rokov 20. storočia približne do roku 2001, podľa posledného záznamu. V tejto fáze sa deti stali predmetom nelegálneho obchodu, ktorý zahŕňal falšovanie identifikačných dokumentov a nelegálne adopcie.

Dnes sú únosy detí stále diskutovanou témou v Španielsku. Od roku 2000 sa začali vykonávať opakované vyšetrovania s cieľom objasniť osud detí, ktoré boli unesené alebo nezákonne adoptované. V krajine existujú organizácie, ako napríklad SOS Bebés Robados, ktoré aktívne pomáhajú rodinám nájsť svojich blízkych a zistiť ich osud. Tieto organizácie pôsobia aj ako podpora pre obeť a ich rodiny v boji za spravodlivosť a poznanie histórie. Táto téma rezonuje aj v politickom prostredí, kde obeť únosov stále čakajú na spravodlivosť prostredníctvom zákona o ukradnutých deťoch, ktorý by im zaručil právo na pravdu, spravodlivé riešenie, odškodnenie a záruky neopakovania.

Cieľom mojej práce je analyzovať príčiny a mechanizmy únosov detí v Španielsku. V práci skúmam ideologické a ekonomické únosy. Analyzujem, ako tieto praktiky fungovali, kto sa na nich podieľal a aké boli ich dôsledky ?

V mojej práci sa budem opierať o odborné a historické články, ako aj knihy zaoberajúce sa touto tematikou. Medzi nimi sú napríklad diela ako „*Los niños perdidos del franquismo*“, ktoré obsahujú svedectvá obeť a ich rodinných príslušníkov, či knihy od uznávaných historikov, ako

je napríklad Paul Preston, špecialista na španielsku občiansku vojnu a jej následky. Tieto pramene mi pomáhajú lepšie pochopiť historický kontext, v ktorom sa odohrávali únosy detí a ich dôsledky na španielsku spoločnosť. Zdroje, ktoré v práci používam sú primárne v španielskom jazyku.

Historický kontext

Pre pochopenie obdobia Francisca Franca, ktoré zahŕňalo prípady únosov detí, je nevyhnutný historický kontext, ktorý siaha po španielsku občiansku vojnu. Francisco Franco bol španielsky generál a vojenský veliteľ, ktorý sa pred vojnou vyznamenal v koloniálnych vojnách v Maroku a stal sa najmladším generálom v Európe v roku 1926. Po návrate do Španielska sa postupne dostával k vyšším vojenským hodnostiam. V roku 1936 Franco viedol vojenské povstanie proti španielskej republike, ktoré vyvrcholilo v občiansku vojnu.¹

Polarizácia spoločnosti, vyvolaná ekonomickou krízou po prvej svetovej vojne a politickým napätím medzi pravou a ľavicou, eskalovala v občiansku vojnu, ktorá začala 17. júla 1936 a skončila 1. apríla 1939.² Na bojisku proti sebe stáli dve ozbrojené strany. Prvú tvoril Republikánsky alebo Ľudový front, tvorený spoločensko-politickými silami reformnej a revolučnej ľavice, nazývaní „červení“ alebo tiež „komunisti“.³ Republikáni podporovali vládu druhej španielskej republiky, ktorá oficiálne vznikla ústavou z roku 1931. Táto ústava priniesla v Španielsku zásadné a progresívne zmeny, ktoré vyvolali značné napätie medzi ľavicou a pravou. Medzi najdôležitejšie zmeny patrilo oddelenie cirkvi od štátu, snaha eliminovať náboženstvo z politického života, uznanie civilného sobášu a rozvodu, a zabezpečenie volebného práva pre ženy od 23 rokov. Pravica, vrátane veľkostatkárov, podnikateľov, duchovenstva a dôstojníkov armády, bola ústavou šokovaná a znepokojená. Najväčší odpor však vyvolali články 26 a 44. Článok 26 sa týkal zrušenia štátnych subvencií duchovenstvu a cirkevným radám, rozpustenia niektorých kongregácií, napríklad jezuitov, a článok 44 obmedzenia práva cirkvi vlastníť majetok.⁴ Republikánsko-socialistická koalícia verila, že ak

---

1 Enrique Moradiellos, *Historia mínima de la Guerra Civil española* (Mexico City: El Colegio de México, 2016), 15-16.

2 Paul Preston, *La guerra civil española* (Barcelona: Debolsillo, 2022), 12.

3 Enrique Moradiellos, *Historia mínima de la Guerra Civil española* (Mexico City: El Colegio de México, 2016), 30.

4 Paul Preston, *La guerra civil española* (Barcelona: Debolsillo, 2022), 67.

má byť vybudované nové Španielsko, musí byť eliminovaná dominancia cirkvi nad mnohými aspektmi spoločnosti. Tento postoj však nebral do úvahy pocity miliónov španielskych katolíkov. Hoci náboženstvo ako také nebolo napadnuté, ústava ukončila vládnu podporu privilegovaného postavenia cirkvi. Pre pravicu to znamenalo útok na tradičné hodnoty, čo vyvolalo napätie a konflikt, ktorý prispel k vypuknutiu občianskej vojny.⁵

Cirkev sa preto od začiatku vojny prikláňala k nacionalistom vedeným Franciscom Francom, ktorý mal silnú podporu konzervatívnych síl, vrátane nacistického Nemecka a fašistického Talianska. Republikánov podporoval Sovietsky zväz a neskôr sa pripojila pomoc interbrigád, oficiálne známe ako medzinárodné brigády, boli vojenské jednotky zložené zo zahraničných dobrovoľníkov, ktorí bojovali na strane republikánov. Tieto brigády boli vytvorené a organizované pod vedením Komunistickej internacionály s cieľom podporiť boj proti fašizmu v Španielsku. Interbrigády pozostávali z ľudí rôznych národností a ideologických pozadí, hoci väčšina z nich bola motivovaná silným antifašistickým presvedčením a podporou komunistických a socialistických ideálov.⁶ Na druhej strane stáli povstalci alebo frankisti, ktorých republikáni nazývali „modrí“ alebo „fašisti“; počas vojny sa stali známymi ako „frankisti“ podľa generála Francisca Franca. Táto frakcia bola sformovaná okolo vojenských veliteľov, ktorí v lete 1936 povstali proti vláde. Bola zložená zo spoločensko-politických síl kontrarevolučnej a proti republikovej pravice.⁷ Frankistov podporovali zahraničné mocnosti ako nacistické Nemecko a fašistické Taliansko, pravicovo orientovaní občania a cirkev.

Išlo teda o konflikt, ktorý vykazoval všetky charakteristické znaky občianskej vojny známe z hi stórie ako uvádza historik Moradiellos: „rozdrobenie jednotnej štátnej moci vznikom dvoch ozbrojených frakcií, ktoré súperili o kontrolu nad tým istým územím a obyvateľstvom, pričom sa uchýľovali k všeobecnému a extrémnemu násiliu, aby dosiahli svoj cieľ a potlačili všetok odpor protivníka.“⁸

Strana pod vedením Francisca Franca vyčerpávajúcu a krvavú vojnu vyhrala dobitím Madridu a oficiálnym ukončením vojny prvého apríla 1939.⁹ V symbolickej rovine Franco ukončil vojnu

---

5 Ibid, 67-68.

6 Ibid,172-175.

7 Moradiellos, E. (2016). *Historia mínima de la Guerra Civil española*. El Colegio de México,32.

8 Ibid, 35.

9 Paul Preston, *La guerra civil española* (Debolsillo, 2022), 312.

19. mája, keď v Madride predal svoj víťazný meč primasovi¹⁰ španielskej katolíckej cirkvi kardinálovi Gomovi, ktorý sa o španielskej občianskej vojne vyjadril ako o krížovej výprave.¹¹

Cirkev stála od začiatku vojny na strane Francisca Franca, čo bude neskôr viditeľné aj pri únosoch detí. Krajinu po skončení vojny čakalo viac ako 30 rokov diktatúry Francisca Franca až do jeho smrti roku 1975.

Režim Francisca Franca

Franco sa svojimi plánmi do budúcnosti netajil. Už v novembri roku 1938 americkým novinárom otvorene povedal: „Nebude žiadne vyjednávanie. Páchatelia a obeť nemôžu žiť spolu.“ Teraz vojna skončila a nasledoval takzvaný Francov mier *la paz de Franco*, v skutočnosti nemilosrdná represia voči porazeným. Všetci obyvatelia Španielska boli rozdelení na „víťazov“ *vencedores* a „porazených“ *vencidos*.¹² Franco si dal za cieľ vymazať odkaz republiky, tých „červených“, robotnícke hnutia, komunizmus, anarchizmus a neveriacich. Aj keď sa vojna skončila, ľudia naďalej zomierali. Historici odhadujú minimálne 50 000 popravených občanov nevyhovujúcich režimu v prvých rokoch represie po španielskej občianskej vojne.¹³

Francov režim bol hlboko konzervatívny, autoritatívny a nacionalistický. Jeho ideologické základy boli výrazne ovplyvnené fašistickými a katolíckymi hodnotami. Franco sám seba vnímal ako spasiteľa Španielska pred komunizmom, liberalizmom a sekularizmom. Režim sa snažil vytvoriť jednotnú a homogénnu španielsku identitu, pevne spojenú s katolíckou vierou a tradičnými hodnotami.¹⁴ Francov režim však nebol monolitický, často sa pre neho vyskytuje pojem *pluralismo domesticado* vo voľnom preklade „skrotený pluralizmus“. Hovoríme o del’be moci medzi „rodiny režimu“ *las familias del Régimen*, medzi ktoré patrila armáda, cirkev a štátna strana Národné Hnutie *Movimiento Nacional*, ovládaná falangistami¹⁵ štátnymi

---

10 Najvýznamnejší biskup v určitej krajine, čestný titul v cirkvi.

11 Jiří Chalupa, *Dějiny Španělska* (NLN - Nakladatelství Lidové Noviny, 2014), 514.

12 Ibid., 514.

13 Ibid., 517.

14 San Francisco, Matilde Eiroa. Palabra de Franco Lenguaje político e ideología en los textos doctrinales.

15 Člen alebo priaznivec Falangy, španielskej politickej strany založenej v roku 1933. Falanga bola nacionalistická a fašistická strana, ktorá zohrala významnú úlohu počas španielskej občianskej vojny. Jej ideológia zdôrazňovala autoritárstvo, a nacionalizmus.

funkcionármi a úradníkmi. Princíp tejto diktatúry spočíval v súperení spomenutých rodín režimu, čo viedlo k obrovskej korupcii, ktorá bola zo strany Franca ignorovaná.¹⁶

Katolícka cirkev hrala kľúčovú úlohu v režime. Nebola len náboženskou inštitúciou, ale aj politickým a sociálnym pilierom Francovej diktatúry. Cirkev podporovala Franca a jeho politiky, čo jej zabezpečilo významný vplyv na vzdelávanie, rodinnú politiku a verejný život. Náboženské vzdelávanie bolo povinné a cirkevné inštitúcie mali širokú autonómiu v mnohých oblastiach.

Vo všeobecnosti diktatúry vytvárajú vhodné podmienky pre organizovaný zločin, potláčanie slobôd, porušovanie ľudských práv a privilegované postavenie určitej sociálno-ekonomickej skupiny. Tento vzorec neobišiel ani režim Francisca Franca, ktorý dlhodobo udržiaval svoju moc prostredníctvom represívnych mechanizmov, čistiek nežiadúcich jednotlivcov a celkového dohľadu. Propaganda bola dôležitým nástrojom, podopieraným kontrolou médií, vydavateľstiev a televízie.¹⁷ Ekonomicky sa režim snažil o sebestačnosť, čo viedlo k izolácii Španielska od medzinárodných trhov a ekonomickým problémom. Až v 50. rokoch začal režim postupne otvárať ekonomiku a prijímať zahraničné investície, čo viedlo k hospodárskemu rastu v nasledujúcich dekádach.

Väznice a represia

Francova diktatúra je tesne spojená s únosmi viac ako 300 tisíc španielskych detí.¹⁸ Sympatizanti s republikánmi boli uväzňovaní v preplnených väzniciach. Prenasledovanie a tvrdá represia bola súčasťou každodenného života. V roku 1940 bolo podľa oficiálnych frankistických zdrojov vo väzniciach a koncentračných táboroch 270 000 politických väzňov.¹⁹

Nevraživosť k republikánom pramení od občianskej vojny, preto aj deti, ktoré boli primárne unášané patrili republikánskym rodičom. Situácia sa vymkla z pod kontroly práve vo väzniciach, ktoré boli na svoju kapacitu neprimerane a nekontrolovateľne preplnené. Ministerstvo spravodlivosti v skorej etape režimu počet žien a detí neuvádza. Hernandez

---

¹⁶ Ibid, 518-520.

¹⁷ Ovejero Bernal, Anastasio. Trauma y memoria en las víctimas del franquismo: su transmisión a las siguientes generaciones. 2020. 40.

¹⁸ Ibid, 59.

¹⁹ Chalupa, Jiří. 2014. *Dějiny Španělska*. NLN - Nakladatelství Lidové Noviny., 516.

Holgado uvádza vo svojej knihe viac ako 17 tisíc uväznených žien.²⁰ V ženskej väznici Las Ventas v Madride, ktorá mala kapacitu pre 500 väzenkyň, sa nachádzalo viac ako 6000 žien. So ženami boli väznené rovnako deti, tých mladších ako štyri roky bolo podľa záznamov v roku 1939 vyše 50.²¹

Stav vo väzniciach bol kritický, s preplnenými celami a šíriacimi sa chorobami. Byť tehotnou vo väzení predstavovalo pre matky ťažkú úlohu. V roku 1940 sa v dôsledku týchto problémov ministerstvo spravodlivosti rozhodlo zriadiť špeciálnu väznicu pre dojčiacie matky. Táto väznica sa nachádzala v hlavnom meste ,Madrid, na adrese Carrera de San Isidro 5, ktorá dnes nesie názov Paseo de la Ermita del Santo.²² Matky boli informované, že môžu zostať so svojimi deťmi do veku troch rokov. Táto väznica vznikla predovšetkým z propagandistických dôvodov Frankovho režimu. Účelom bolo presvedčiť tehotné ženy, že svoje deti nebudú vychovávať v šp inavom prostredí väznice. Rovnako mal byť Franco pred ľuďom vykreslený ako spravodlivý a dobrý vodca, ktorému na ženách a deťoch záleží. Akonáhle sa však matkám v novo zriadenej väznici narodilo dieťa, bolo im odobraté alebo znemožnený prístup. „Keď jedného dňa vyšli matky s deťmi na dvor, mnišky im povedali, že deti musia zostať vnútri na lekárske vyšetrenie. Bolo ich asi sto. Keď sa matky vrátili, deti boli preč,“²³ uvádza Anastasio Ovejero Bernal, autor knihy Trauma a pamäť obetí frankizmu.

Ochranný úrad pre ženy „*Patronato de Protección a la Mujer*“

Po skončení občianskej vojny nový režim začal presadzovať svoju ideológiu prostredníctvom sily, propagandy a výchovy. Avšak z morálneho hľadiska najefektívnejším a najtrvácnejším represívnym mechanizmom bol Patronato de Protección a la Mujer. Táto verejná organizácia, aktívna v Španielsku medzi rokmi 1941 a 1985 pod dohľadom Ministerstva spravodlivosti, mala za úlohu internovať mladé ženy, ktoré sa odchýlili od frankistickej morálky. Patronato de Protección a la Mujer sa stala významným nástrojom represie voči ženám počas frankistickej éry až do obdobia demokratizácie.²⁴ Počas svojej existencie organizácia prevádzkovala uzavreté

²⁰ Fernando Hernández Holgado, *Mujeres encarceladas: La prisión de Ventas: de la República al franquismo, 1931-1941*.

²¹ Jiří Chalupa, *Dějiny Španělska* (NLN - Nakladatelství Lidové Noviny, 2014), 516.

²² Anastasio Ovejero Bernal, *Trauma y memoria en las víctimas del franquismo: su transmisión a las siguientes generaciones* (2020), 213.

²³ Ibid, 215.

²⁴ Carmen Guillén Lorente, *El Patronato de Protección a la Mujer: Prostitución, Moralidad e Intervención Estatal durante el Franquismo* (Murcia, 2018), tesis doctoral, Universidad de Murcia, 76.

zariadenia, ktoré spravovali predovšetkým náboženské rády. Sem boli internované mladé ženy označené ako „padnuté alebo v riziku pádu“ po policejných záťahoch v nevestincoch alebo na základe oznámení od rodiny či jednotlivcov. Patronato de Protección a la Mujer zohrávala úlohu pri šírení normatívneho správania, zdôrazňujúceho mravnosť, skromnosť a cudnosť, s osobitným dôrazom na rehabilitáciu prostitútok.

Organizácia mala pyramídovú štruktúru s národnou, provinciálnymi a miestnymi úrovňami, čo vytvorilo rozsiahlu sieť väzenských zariadení, kde bolo väzených mnoho mladých žien. Na dosiahnutie svojich cieľov vytvoril ochranný úrad dohľadový systém, ktorý aplikoval terapeutické metódy na odstránenie spoločenských praktík v rozpore s prísne stanovenými pravidlami režimu.²⁵ V rámci národného katolicizmu existoval iba jeden schválený model ženy, a akákoľvek odchýlka od tohto vzoru bola považovaná za hrozbu a mohla viesť k uväzneniu v jednom z týchto rehabilitačných centier. Patronato de Protección a la Mujer tak patril medzi frankistické nástroje sociálnej kontroly, ktoré sa snažili nielen o zachovanie morálnych hodnôt, ale aj o riadenie demografického rastu a ochranu národno-katolíckych ideálov. Pre svoje operácie potreboval Patronato rozsiahlu internú a externú štruktúru, zahŕňajúcu policajtov, dozorkyne, cirkevných pracovníkov a vlastných agentov zameraných na identifikáciu prípadov, ktoré bolo možné uväzniť. Spoločnosť sa stala efektívnym informátorom, zbierajúc informácie o morálnom správaní a prijímajúc žiadosti o internáciu od rodín, príbuzných alebo susedov, ktorí boli znepokojení správaním mladých žien.²⁶

Cirkevné rády poskytovali personál a infraštruktúru pre internáty, školy, domovy a útočiská, ktoré boli využívané Patronato de Protección a la Mujer, čím sa cirkevné inštitúcie stali dôležitými partnermi v tejto iniciatíve. Tento spolu pracovný model bol úspešnou snahou o spojenie národno-katolíckej aliancie, prostredníctvom ktorej frankizmus aplikoval nacionalistickú interpretáciu katolicizmu.²⁷ Patronato de Protección a la Mujer sa tak stal významným príkladom dlhodobej politickej stratégie, ktorá kombinovala náboženské a politické ciele. Organizácia, štruktúrovaná do Národnej rady s Carmen Polo, manželkou Franca, ako čestnou predsedníčkou, hrala kľúčovú úlohu v rámci frankistickej politiky. Počas svojej existencie prešiel Patronato de Protección a la Mujer dvoma výraznými etapami. Prvá sa

---

25 Ibid, 77.

26 Ibid, 76-77.

27 Ricard Vinyes, Montse Armengou, and Ricard Belis, *Los niños perdidos del franquismo* (Barcelona: Plaza & Janés, 2002) 28.

zameriavala na šírenie katolíckej morálky a rehabilitáciu padnutých žien, zatiaľ čo druhá, po legislatívnych reformách v roku 1952, sa vyznačovala rapídny nárastom internácií a prísnejšími opatreniami.²⁸

Zmeny v spoločnosti v šesťdesiatych rokoch ovplyvnili aj Patronato de Protección a la Mujer, ktorý reagoval posilnením svojej aktivity s cieľom potlačiť modernizačné trendy a udržať tradičné rodové roly. Organizácia zostala aktívna až do svojho definitívneho zániku v roku 1985, stávajúc sa symbolom dlhodobej politiky sociálnej kontroly a reedukácie pod vedením katolíckej cirkvi a Frankovho režimu.²⁹

Ideologické únosy

Idea Francisca Franca

Po skončení občianskej vojny sa republikáni, ktorí predtým bojovali proti frankistom, stali pre Francisca Franca ešte väčšími nepriateľmi. Inšpirovaný ideami nacistickej eugeniky, ktorá sa snažila vytvoriť „árijskú rasu“ eliminovaním najslabších a najmenej schopných jednotlivcov prostredníctvom kontrolovaného rozmnožovania a genetického inžinierstva, Franco plánoval aplikovať podobnú eugenickú stratégiu na povojnové Španielsko.³⁰ Tento nový Španielsky národ pod vedením Franca symbolizoval návrat k tradíciám. Miesto toho, čo považoval za ľavicový radikalizmus a bezbrehý socializmus, by sa Španielsko obnovilo ako jednotný kresťanský národ, krajina bez sekulárnych, protikresťanských republikánskych radikálov, ktorí ju sužovali celé desaťročia. S Francom ako vodcom by sa obnovili aj tradičné cirkevné hodnoty a „správne“ postavenie mužov ako dominantných a žien ako podriadených v každodennom živote Španielska.³¹ Pokrokové zisky pre ženy a menšiny z obdobia pred vojnou boli zrušené. Ženy stratili napríklad právo voliť, ktoré im bolo umožnené v roku 1933 počas Druhej španielskej republiky. Vydaté aj slobodné ženy boli pod kontrolou, či už svojho otca, jednajúc sa

---

28 Carmen Guillén Lorente, *El Patronato de Protección a la Mujer: Prostitución, Moralidad e Intervención Estatal durante el Franquismo* (Murcia, 2018), tesis doctoral, Universidad de Murcia, 89.

29 Ibid, 96.

30 Ricard Vinyes, Montse Armengou, and Ricard Belis, *Los niños perdidos del franquismo* (Barcelona: Plaza & Janés, 2002), 33.

31 Ricard Vinyes, Montse Armengou, and Ricard Belis, *Los niños perdidos del franquismo* (Barcelona: Plaza & Janés, 2002), 35.

o slobodnú ženu alebo manžela v prípade vydatej ženy.³² Aby táto vízia „staro-nového Španielska“, bola splnená, Franco poveril svojho dôverníka Antonia Vallejo-Nájera, vedúceho vojenskej psychiatrickej služby, aby ju realizoval.

Antonio Vallejo- Nájera

Psychiater a vojenský lekár Antonio Vallejo-Nájera bol jedným z podporovateľov Franca, jeho úlohou bolo „vyliečiť“ španielsky ľud od republikánov, prostredníctvom oddelenia detí. Odôvodnením pre odobratie detí od ich biologických rodičov boli obavy, že by mohli šíriť ľavicové myšlienky.³³

Vallejo-Nájera strávil časť svojho života v Nemecku a po absolvovaní univerzity sa v roku 1917 presťahoval do Berlína. V Berlíne bol zodpovedný za výskum v zajateckých táboroch a spolupracoval s odborníkmi v oblasti psychiatrie, ktorí ho inšpirovali a ovplyvnili jeho myslenie. Eugenické prístupy, ktoré sa stali základom pre Frankovu represiu, boli náročné na obhajobu v silne katolíckej krajine.³⁴ Z toho dôvodu boli republikáni, najmä deti, podrobené „liečbe“ a prevýchove, na rozdiel od prístupu v nacistickom Nemecku, kde eugenické teórie a praktiky boli oficiálne podporované a využívané na ospravedlnenie brutálnych politík, vrátane systematického vyhladzovania a diskriminácie rôznych skupín obyvateľstva. Vallejo-Nájera bol však známy svojím antisemitizmom a rasistickými názormi. Anastasio Ovejero Bernalo vo svojej knihe Trauma a pamäť obetí frankizmu uvádza jeho názory nasledovne : „Zlo Španielska sa začalo konverziou Židov v 14. storočí, ktorá ako falošná a pohodlná konverzia pokračovala v nenávisti voči kresťanskej civilizácii, zasievala v našej krajine rozpory a podnecovala triedny boj, a dodal, že konvertovaní Židia stáli za republikou a nevôľou ľudí, aby skoncovali so Španielskom.“³⁵

Podobne ako nacistickí eugenici považovali Weimarskú republiku a jej liberálnu politiku za „chorý organizmus“, ktorému bolo dovolené „vstúpiť do krvného obehu Nemecka a nakaziť ho“, aj Vallejo-Nájera veril, že španielska občianska vojna bola nevyhnutným zlomom na

---

32 Ibid. 36-37.

33 Esperanza Bosch Fiol, Victoria A. Ferrer Pérez, a Capilla Navarro Guzmán, „La psicología de las mujeres republicanas según el Dr. Antonio Vallejo Nájera,“ Revista de historia de la psicología. 35. [29.3_4.pdf \(copmadrid.org\)](#) (stiahnuté 20.6. 2024)

34 Anastasio Ovejero Bernal, *Trauma y memoria en las víctimas del franquismo: su transmisión a las siguientes generaciones* (2020), 89.

35 Ibid, 91.

„očistenie ducha a duše Španielska od infekčnej choroby, liberalismu.“³⁶ Nájera mal víziu, že ideálna forma vlády by mala byť založená na vojenskej disciplíne a mala by chrániť vlastenecké hodnoty, ako sú náboženstvo a národné hnutie. Naopak, ideály republikánov považoval za hrozbu pre štát, ktorú vnímal ako príčinu rozkladu.³⁷ Po schválení žiadosti u Francisca Franca, Nájera uskutočnil klinický výskum na zajatcoch z republikánskej a nacionalistickej strany. Zistil, že jednotlivci sympatizujúci s marxizmom sa dajú považovať za „nenormálnych“, zatiaľ čo tí, ktorí sa prikláňajú k frankizmu a náboženstvu, za „normálnych“. Nájera bol veriaci, čo mu bránilo použiť postupy vyhladenia nepriateľov ako v nacistickom Nemecku, preto sa uchýlil ku prevýchove.

Ako je dobre známe, prostredie, v ktorom jedinec vyrastá, ovplyvňuje jeho formovanie, osobnosť a názory.³⁸ V spojitosti s republikánmi hovoril o psychoafektívnych komplexoch, súbore emocionálnych a psychických reakcií, ktoré sú spojené s určitými myšlienkami, vnímaniami alebo situáciami a môžu mať vplyv na správanie a pocity jednotlivca. Tieto komplexy môžu byť vytvorené napríklad vplyvom rodinného prostredia. V psychológii sa tento termín používa na popis komplexných psychických vzorov a mechanizmov, ktoré ovplyvňujú osobnosť a správanie jednotlivca.³⁹ Nájera identifikoval problémy priamo v prostredí, v ktorom vyrastali republikáni, a navrhol riešenie v odobratí detí z týchto rodín a ich umiestnení do vhodných, pravicovo orientovaných rodín. Republikánov považoval za hrozbu pre spoločnosť a oddelenie detí videl ako riešenie na jej ochranu.

„Ak tento predpokladaný „červený gén“ nemohol byť úplne eliminovaný v prenose z nedostatočných republikánov na ich potomstvo prostredníctvom „nečistého rozmnožovania“, ďalším najlepším krokom by bolo izolovať potomstvo s týmto „červeným génom“ od jeho rodičov. Tým, že by bolo oddelené od škodlivého vplyvu biologických rodičov, by sa dieťa s „červeným génom“ mohlo prevychovať a indoktrinovať pomocou vhodnejších rodičov a

---

36 Greg Rabidoux, Mara Lencina a Enrique V. Torres, *Stolen Babies of Spain* (2020), 34.

37 Anastasio Ovejero Bernal, *Trauma y memoria en las víctimas del franquismo: su transmisión a las siguientes generaciones* (2020), 92.

38 Ibid, 94.

39 Esperanza Bosch Fiol, Victoria A. Ferrer Pérez, a Capilla Navarro Guzmán, „La psicología de las mujeres republicanas según el Dr. Antonio Vallejo Nájera,“ *Revista de historia de la psicología*. 37. [29.3_4.pdf \(copmadrid.org\)](#) (stiahnuté 20.6.2024)

nacionalistických rodín verných Francovi,⁴⁰ uvádzajú Rabidoux, Lencina a Torres, autori knihy *Unesené deti Španielska*.

Ideológia Antonia Valleja-Nájeru Franca utvrdila v presvedčení, že deti nesmú byť vychovávané republikánskymi matkami a je potrebné ich zachrániť. Preto bola republikánskym matkám umožnená reprodukcia, následne im dieťa bolo odobraté a zverené do rúk rodín, schválených režimom a cirkvou.⁴¹ Z pohľadu nacionalistov už bolo dokázané, že čistenie rasy odstránením týchto faktorov je možné. Odkazovali na svoje zaobchádzanie so ženami, ich novonarodenými deťmi vo väzení a počas vojny, ako dôkaz. To, čo fungovalo vo väzeniach, bolo potom len potrebné rozšíriť aj do celého Španielska. Frankovo „očistenie Španielska“ sa v intenzívnej rovine prenieslo aj mimo väznice, kde boli uväznení v katastrofálnych podmienkach.

Sección Feminina

Keď ide o vykonávanie eugenických politík Valleja-Nájeru, možno povedať, že žiadna iná časť nového režimu nebola tak brutálne efektívna a oddaná ich veci ako Ženská sekcia strany Falange, známa ako *Sección Femenina*. V strane Falange, ktorá bola založená pred španielskou občianskou vojnou, pôsobili niektorí z najextrémnejších a najhorlivejších stúpcov frankizmu. Túto sekciu viedla Pilar Primo de Rivera, dcéra bývalého španielskeho diktátora Miguela Primo de Riveru a sestra Josého Antonia, zakladateľa hnutia *Falange Espanola*.⁴² Sección Feminina mala za úlohu inštruovať, ideologicky ovplyvňovať a posilňovať v novom španielskom usporiadaní správnu a schválenú úlohu každej ženy. Okrem toho zohrávala kľúčovú úlohu pri identifikácii a izolácii obzvlášť zraniteľných alebo bezbranných žien a úzko spolupracovala s Patronátom, cirkevnými nemocnicami a klinikami pri koordinácii presunu „červených detí“ do správnych rodín, resp, pomáhala režimu pri únosoch detí.⁴³

---

40 Greg Rabidoux, Mara Lencina, and Enrique V. Torres, *Stolen Babies of Spain* (2020), 38.

41 Esperanza Bosch Fiol, Victoria A. Ferrer Pérez, a Capilla Navarro Guzmán, „*La psicología de las mujeres republicanas según el Dr. Antonio Vallejo Nájera*,“ *Revista de historia de la psicología*. 39.

42 Rodríguez López, Sofia Rodríguez López. 2010. „La sección femenina, la imagen del poder y el discurso de la diferencia.“: 250-252. https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/19409/1/Feminismos_16_11.pdf (stiahnuté 24.6. 2024)

43 Ibid, 238.

Tento cieľ vytvorenia eugenickej hierarchie v povojnovej spoločnosti, podobnej nacistickej stratégii, bol v Španielsku nekompromisne a úspešne realizovaný. Preniknutý náboženským a ideologickým presvedčením, sen víťazov o vytvorení „správneho Španielska“ vo Frankovom štýle sa účinne a bezohľadne realizoval po celej krajine.

Fungovanie únosov

Po schválení metód Antonia Valleja-Nájera sa jeho odporúčania začali realizovať. Ako bolo spomenuté väznice boli preplnené republikánmi, vrátenie matiek s deťmi. Predpokladané prevýchovné opatrenia mali riešiť tento problém a potlačiť republikánske názory už od raného veku. Informácie o deťoch, ktoré boli prítomné vo väzniciach, boli známe takmer všetkým, ale oficiálne neboli evidované. Toto opatrenie poskytlo vhodné prostredie pre prípadné únosy, keďže v prípade nahlásenia únosu neexistovali žiadne oficiálne záznamy o deťoch, čo by mohlo viesť k neúspešnej žalobe. Od roku 1940 boli zavedené smernice, ktoré uľahčovali únosy a skrývali stopy. Prvé nariadenie, bolo vydané ministerstvom spravodlivosti a umožňovalo matkám dojsť k svojim deťom a byť s nimi až do ich troch rokov. Samozrejme, prítomnosť matky pri dieťati nebola rešpektovaná.⁴⁴ Matky predpokladali, že po dosiahnutí veku troch rokov budú deti odovzdané do starostlivosti ich rodinných príslušníkov. Opak bol však pravdou, deti boli prevezené do výchovných centier a starostlivosť o ne prevzala falangistická alebo katolícka strana. V knihe *Stratené deti*, historikov Vinyes R., Armengou M. a Belis sú opísané svedectvá z väzníc: „matky nevedeli, kam sa odvážajú ich deti, ani nemali príležitosť sa s nimi rozlúčiť. Ich deti im boli jednoducho odobraté.“⁴⁵

V novembri roku 1940 bol vydaný dekrét, ktorý sa zaoberal ochranou sirôt počas obdobia revolúcie a vojny. Tento dekrét sa vyznačoval tým, že zabezpečoval ochranu sirôt prostredníctvom ich zverenia do starostlivosti osobám, ktoré mali dobrú morálku, čo zahŕňalo rodiny podporujúce režim Francisca Franca a tiež náboženské osoby. Ak sa nenašla vhodná rodina, sirota bola zverená do Hnutia sociálnej pomoci, známeho ako *Auxilio Social del Movimiento*. Výber rodiny sa uskutočňoval na základe ideológie a musela spĺňať požiadavky

---

44 Ricard Vinyes, Montse Armengou, and Ricard Belis, *Los niños perdidos del franquismo* (Barcelona: Plaza & Janés, 2002) 49.

45 Ibid, 70.

režimu, pričom ekonomický aspekt nebol prioritou, cieľom bolo vychovávať deti v súlade s režimom. O starostlivosť sa starala organizácia Auxilio Social del Movimiento.⁴⁶

V decembri roku 1941 vyšiel tretí dôležitý zákon, ktorý sa zaoberal registráciou repatriovaných a opustených detí. Tento zákon bol dôležitým krokom v politike Frankistického režimu, ktorý sa usiloval o návrat detí, ktoré boli počas občianskej vojny v rokoch 1936-1939 evakuované do zahraničia, aby ich ochránili pred konfliktom. Po nástupe Franciska Franca do moci sa režim rozhodol, že všetky tieto deti musia byť vrátené späť do Španielska. Repatriácia bola propagandistickou operáciou režimu, ktorá mala za cieľ prezentovať Francov režim ako ochrancu a záchrancu detí. Falanga, fašistická politická strana podporujúca Franca, mala na starosti získať deti späť zo zahraničia. Avšak Falanga nedokázala túto úlohu plniť efektívne, a preto sa režim uchýlil k únosom repatriovaných detí. Najväčší záujem mal Frankov režim o španielske deti, ktoré sa nachádzali v Sovietskom zväze.⁴⁷ Zákon umožňoval, aby deti, ktoré boli repatriované alebo ktorých rodičia zmizli počas vojny, boli zapísané do občianskeho registra podľa kritérií súdu pre maloletých. Tento proces umožňoval režimu meniť mená detí, čo uľahčovalo nekontrolované adopcie. Deťom sa často dávali mená slávnych a dôležitých ľudí pôsobiacich počas režimu. Príklady zahŕňajú mená na pamiatku sesternice Prima de Riveru, Pilar Primo de Rivera, ktorá bola zakladateľkou ženského krídla Falangy Sección Feminina, alebo zakladateľky Auxilio Social, Mercedes Sanz-Bachiller.⁴⁸

Podľa knihy *Stratené deti* bolo v roku 1941 viac ako 3700 detí v starostlivosti štátu, pričom počet detí sa zvyšoval s prijatím ďalších zákonov a dekrétov. V roku 1943 sa tento počet zvýšil na viac ako 12 000, pričom 62% tvorili dievčatá. Najvyššie počty detí väzňov boli zaznamenané v rokoch 1944 až 1945 na takmer 31 000.⁴⁹ Deti boli systematicky rozdeľované podľa pohlavia, pričom súrodenci boli úmyselne oddeľovaní, aby sa minimalizovala možnosť znovu nájdenia biologickej rodiny. Chlapci boli často posielaní do verejných centier, zatiaľ čo dievčatá väčšinou skončili v náboženských zariadeniach. V týchto centrách deti podstúpili ideologickú

---

46 Ángela Cenarro, *Los niños del Auxilio Social* (2020), 52-54.

47 Pablo Aguirre Herráinz, *¿Extraños en casa? El retorno a España de los 'niños de la guerra' repatriados desde la URSS (1956-1957)*, *Revista de Estudios Internacionales Mediterráneos* 19 (2015), 23-45.

48 Ricard Vinyes, Montse Armengou, and Ricard Belis, *Los niños perdidos del franquismo* (Barcelona: Plaza & Janés, 2002), 60.

49 Ibid, 59.

prevýchovu zameranú na odstránenie republikánskych myšlienok a ich nahradenie ideológiou podporujúcou režim.⁵⁰

Únosy boli sprevádzané násilím a odtrhnutím detí od ich matiek, ktoré boli väznené a neskôr presunuté do centier pre dojčiace matky. Zmiznutia detí v týchto centrách boli bežné buď ihneď po narodení, alebo po dovŕšení troch rokov. V knihe *Irrendentas* autorka uvádza svedectvo matky, ktorá popisuje zmiznutie svojho dieťaťa po tom, čo ho vzali na krst a už ho nikdy nevidela. Často sa stávalo, že páry, ktoré nemohli mať vlastné deti, získali dieťa z týchto centier, ak vyhovovali podmienkam režimu. V ojedinelých prípadoch únosy neboli sprevádzané fyzickým násilím alebo psychickým donútením matky odovzdať dieťa štátu. Týkalo sa to detí narodených matkám vo väzniciach, ktoré podľa zákona nemohli byť zverené do starostlivosti príbuzných kvôli republikánskemu pôvodu matiek. Matky boli nútené rozhodnúť sa medzi tým, či ich dieťa bude vyrastať v neľudských podmienkach väzenia, alebo bude odovzdané štátu. Väčšina matiek sa rozhodla odovzdať dieťa pre jeho dobro, keďže mali obavy, že vo väzení bude trpieť hladom a neľudskými podmienkami. Tento psychologický tlak bol zásadným faktorom pri ich rozhodovaní.

Prevýchova- Auxilio Social del Movimiento

Podľa zákona ak už dieťa dosiahlo veku 3 rokov a nebola mu nájdená vhodná rodina, bolo umiestnené do výchovného zariadenia Auxilio Social. V zariadení išlo predovšetkým o ich „záchranu“ pred hriechmi ich rodičov a výchovu aby sa stali kňazmi, mníškami alebo kresťanskými vojakmi Francovej armády.⁵¹ Tieto zariadenia, ktoré sa viac podobali väzniciam než čomukoľvek spoločenskému, mnohí z dnes už dospelých preživších opisovali ako „jednoducho peklo na zemi“. Deti boli nútené denne znášať slovné a fyzické útoky, neopísateľnú brutalitu a bitie za nevhodné správanie. Mnohé z nich dostávali sotva toľko jedla a vody, aby prežili.⁵²

Aby sa zabezpečilo presadzovanie Vallejo-Nájerovej eugenickej politiky, deti boli poučené, aby nenávideli svojich biologických rodičov, otvorene ich odmietali, zriekali sa ich a namiesto toho vyznávali lásku k Francovi a uctievali katolícku cirkev. Toto každodenné cvičenie nenávisťi voči rodičom a vyjadrovanie oddanosti cirkvi a štátu prostredníctvom modlitby trvalo denne 4

⁵⁰ Ricard Vinyes, *Irrendentas: Las presas políticas y sus hijos en las cárceles franquista* (2007), 86.

⁵² Ibid. 93.

až 6 hodín⁵³. Podľa jedného z takýchto preživších typického Auxilio Social, Uxena Álvareza, ho všetka brutalita, tresty a bezohľadnosť, ktoré prežil v rukách svojich „učiteľov“ zle pripravili na dospelý život. „Nič ma nenaučili... ani remeslo. Samozrejme, poznám všetky epické hymny Falange, *Tvárou k slnku* alebo *Mal som súdruha*... A potom všetky cirkevné pobožnosti, *Otče náš*, *Hriešnik som*, *vyznávam*, *Desatoro*, uvádzajú autori knihy *Ukradnuté deti Španielska*.⁵⁵

Avšak v rámci nového plánu pre Španielsko, tieto Auxilios a úloha, ktorú Cirkev zohrávala v ich každodennej činnosti, boli presne také, ako sa plánovalo. Katolícka cirkev sa znovu stávala dominujúcou a vplyvnou silou pri formovaní budúcich generácií Španielska. Podľa vyhlásenia Valleja- Nájera a jeho kolegov, „čistý a oddaný katolícky národ vedený Francom bol jedinou cestou, ako chrániť rodinu, obnoviť jednotu Španielska a zbaviť národ nečistoty medzinárodných konšpirátorov a spolupracovníkov.“⁵⁶ A práve Auxilio bol považovaný nacionalistami za nevyhnutnú inštitúciu na tejto spravodlivej ceste.

Po umiestnení detí do nápravných zariadení sa začal prísny režim založený na katolíckej národnej výchove a tvrdej disciplíne. Ak deti neboli pokrstené, krst bol prvou prioritou, pretože propaganda silno podporovala náboženstvo, najmä kvôli významnej úlohe katolíckej cirkvi v pr evýchove a únosoch . Krst symbolizoval prístup k večnému životu a znovuzrodenie dieťaťa pre svoju vlasť, Španielsko.⁵⁷ Katolícky vplyv a výchova boli súčasťou každodenného programu, hovorí o tom svedkyňa zo sociálneho domova Auxilio, ktorá uvádza modlitby niekoľkokrát denne. Deti boli povinné zúčastniť sa na svätej omši, krížovej ceste a duchovných cvičeniach.⁵⁸

Ďalším cieľom prevýchovy bolo zbaviť deti republikánskych myšlienok a vniestť im náklonnosť a podporu Frankovho režimu. Deťom bolo pripomínané, že republikáni vypaľovali kostoly, zabíjali kňazov, a že všetko zlé, čo sa dialo v Španielsku, pochádzalo od červených. Jedným z cieľov bolo oslabiť citové väzby k biologickým rodičom, pričom prevýchova prinútila deti považovať ich za zločincov.⁵⁹ Fyzické tresty neboli nezvyčajné, svedčí o tom príbeh z knihy *Deti z Auxilio Social*, kde sa hovorí o sedemročnom chlapcovi: „Prisahal som a znovu prisahal, na všetko, čo môže sedemročný chlapec sľúbiť, že to nebol som ja, ale napriek tomu ma úplne

53 Esperanza Bosch Fiol, Victoria A. Ferrer Pérez, a Capilla Navarro Guzmán, „*La psicología de las mujeres republicanas según el Dr. Antonio Vallejo Nájera*,” *Revista de historia de la psicología*. 36.

55 Greg Rabidoux, Mara Lencina, and Enrique V. Torres, *Stolen Babies of Spain* (2020), 50.

56 *Ibid.* 51.

57 Ricard Vinyes, *Irredentas: Las presas políticas y sus hijos en las cárceles franquista* (2007), 87.

58 Ángela Cenarro, *Los niños del Auxilio Social* (2020), 152.

59 *Ibid.*, 153.

vyzliekli, bili ma opaskom Falange a pred všetkými mi spôsobili modriny po celom tele.“⁶⁰ Ako bolo spomínané, deti boli odovzdávané do adoptívnych rodín. Jedinou podmienkou na získanie dieťaťa bolo splniť náboženské a ideologické požiadavky stanovené režimom. Väčšinou išlo o novorodencov alebo malé deti do troch rokov, odobraté od republikánskych matiek. Noví rodičia mohli deťom meniť meno, falšovať dokumenty a vďaka tomu bolo takmer nemožné zistiť ich biologických rodičov.⁶¹

Katolícka cirkev a jej rola v únosoch

Cirkev významne prispievala k udržaniu represívnych mechanizmov frankizmu. Práve tá patrila k jedným z pilierov režimu. Ako často hovoril Vallejo-Nájera svojim spoluobčanom, „To, čo robíme, je napokon Božia vôľa na zemi.“⁶² Katolícka cirkev bola pripravená, schopná a ochotná znovu sa objaviť ako kľúčový orgán spoločenskej kontroly a národnej autority. Po odchode socialistov z moci nepovažovala za hriech odobratie detí republikánskym alebo „červeným“ biologickým matkám a ich poskytnutie správnym, oddaným katolíckym nacionalistickým rodičom.⁶³ Naopak, mnohí verili, že týmto spôsobom zachraňujú Španielsko pred hriechom.

Oblečení v plášti lásky a milosti, keď odobrali deti ich matkám, si cirkev čoskoro uvedomila, že niektoré matky sú jednoducho ľahšie zachrániteľné pred sebou samými a svojimi novorodenými deťmi ako iné. Cirkev sa cez formálne aj neformálne kanály naučila identifikovať zraniteľné, chudobné a zúfalé tehotné ženy, ktoré nemali v živote mnoho možností. Keď tieto ženy identifikovali, naviazali s nimi spojenie, ktoré sľubovalo starostlivosť, ochranu a spásu. Prostredníctvom svojich cirkevných hospicov a kliník, rehoľníčky a pomazaní dobrovoľníci mohli asistovať pri narodení detí. Ako dôveryhodní opatrovníci boli v ideálnej pozícii na odobratie detí „nevhodným“ matkám a ich umiestnenie do „vhodných“ nacionalistických rodín.⁶⁴

---

60 Ibid, 157.

61 Ricard Vinyes, *Irredentas: Las presas políticas y sus hijos en las cárceles franquista* (2007), 91.

62 Anastasio Ovejero Bernal, *Trauma y memoria en las víctimas del franquismo: su transmisión a las siguientes generaciones* (2020), 81-83.

63 Ibid, 85-86.

64 Greg Rabidoux, Mara Lencina a Enrique V. Torres, *Stolen Babies of Spain* (2020), 32.

V období diktatúry Francisca Franca mala katolícka cirkev významnú úlohu, predovšetkým na vidieku, kde farári predstavovali kľúčový element v kontrole a regulácii života porazených republikánov. Ich rozhodovacia moc sa rozprestierala od ovplyvňovania zamestnania až po určovanie osudu jednotlivcov, vrátane ich života a smrti. Cirkev tiež zohrávala dôležitú úlohu v rámci väzenského systému a v zneužívaní väzňov, ktorí boli často manipulovaní a využívaní na vykonávanie katolíckych rituálov a sviatostí, čím sa zabezpečovalo posilnenie a legitimizácia režimom podporovaných praktík.⁶⁵

Pri úlohe katolíckej cirkvi v kontexte únosov detí je zásadné pochopiť jej podstatný vplyv na prevýchovu a manipuláciu detí z republikánskych rodín a väznených žien. Cirkev, ktorá zohrala kľúčovú úlohu v ideologických praktikách režimu, sa významne angažovala v prevýchove a prepisovaní identít detí. Farári a iní predstavitelia cirkvi zohrávali ústrednú úlohu v podávaní správ o správaní väzňov, v poskytovaní potvrdení pre režim a v rozhodovaní, kto je oprávnený vychovávať deti. Rovnako sa aktívne podieľali na falšovaní rodných listov a organizovaní krstov, čím sa zabezpečila zmena identity detí vrátane zmien ich otláčkoch prstov, menách a dátumoch narodenia.⁶⁶ Táto činnosť cirkvi bola kľúčová pre uskutočnenie a rozšírenie praktík únosov detí, ktoré by bez jej podpory boli značne komplikovanejšie a ťažšie realizovateľné. . Cirkev dodnes prenasleduje jej kontroverzná minulosť, zapojenie sa do občianskej vojny ako kolaborant nacionalistov a následne pravá ruka Frankovho režimu.

Koniec ideologických únosov

Ideologické únosy začali bezprostredne po nastolení režimu Francisca Franca, ale postupom času sa prevýchova začala z týchto únosov vytrácať. Deti boli často odoberané matkám, ktoré sa nachádzali vo väzniciach a následne umiestňované do centier, kde mohli zostať približne do veku troch rokov.

Medzinárodná situácia po druhej svetovej vojne výrazne ovplyvnila politiku režimu Francisca Franca, vrátane obmedzenia popráv, represí a zatýkaní. Po odhalení nacistických zločinov a koncentračných táborov v roku 1945, sa svetové spoločenstvo začalo intenzívne zaoberať

---

65 Marra, A. "Los niños robados: Iglesia y médicos, cómplices de un crimen de lesa humanidad," Nueva Tribuna, April 22, 2010, 17.

66 Ibid. 20-21.

otázkami ľudských práv a spravodlivosti. V tomto kontexte vznikla v roku 1950 Medzinárodná komisia pre trestné a väzenské veci pod záštitou Organizácie Spojených národov.⁶⁷ Španielsko bolo po skončení druhej svetovej vojny považované za nedemokratický štát a bolo izolované od väčšiny medzinárodných organizácií, vrátane OSN. Avšak v 50. rokoch 20. storočia začalo Španielsko uskutočňovať reformy a nadviazovalo dialóg s inými krajinami s cieľom zlepšiť svoje medzinárodné postavenie. Snaha o ukončenie izolácie vyvrcholila v roku 1955, keď Španielsko získalo členstvo v OSN. Tento krok bol motivovaný túžbou režimu zlepšiť medzinárodné vzťahy a posilniť legitímnosť Francovho režimu na medzinárodnej scéne.⁶⁸ Reformy a medzinárodný tlak viedli k postupnému znižovaniu počtu politických väzňov, čo malo za následok aj pokles počtu narodených detí vo väzniciach. Režim sa vyznačoval neustálou represiou a uväzňovaním republikánov, čo prinieslo vysoké ekonomické náklady vyplnením väzníc. Administratívna práca spojená s chodom väzníc a únosmi detí sa stávala čoraz viac vyčerpávajúcou. Tento stav bol neudržateľný aj kvôli znižujúcemu sa počtu väzňov v dôsledku milosti a podmienených prepustení. Podľa Rodríqueza Teijeira využilo podmienené prepustenie v rokoch 1940 až 1946 viac ako 25 tisíc väzňov.⁶⁹

V 60. rokoch sa zlepšila hospodárska situácia, čo umožnilo mnohým, predtým veľmi chudobným rodinám, ktoré neboli schopné postarať sa o svoje deti, zabezpečiť si lepšie finančné podmienky. Príchod antikoncepčných piluliek zásadne ovplyvnil obchod so slobodnými matkami. Uvedenie prvej antikoncepčnej pilulky Anovlar, sa datuje v Európe na rok 1961, ktorá sa postupne stala najpoužívanejším antikoncepčným prostriedkom medzi európskymi ženami. V Španielsku bolo jej používanie povolené v roku 1978.⁷⁰ Okrem pilulky je potrebné brať do úvahy aj používanie kondómov, ktoré boli známe po stáročia ako prostriedok na zabránenie nechceného tehotenstva. Hoci sa stali populárnymi až v polovici 19. storočia po vynáleze vulkanizácie kaučuku, čo umožnilo ich hromadnú výrobu z latexu a zníženie ceny.⁷¹ Preto môžeme konštatovať, že v 80. rokoch mali ženy a manželské páry k dispozícii rôzne

---

67 David López Cano, *La entrada de España en la ONU* (2021), 9-10.

68 Ibid, 43-45.

69 Domingo Rodríguez Teijeiro, *Las cárceles de Franco. Configuración, evolución y función del sistema penitenciario franquista (1936-1945)* (2020).

70 Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. *“Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife.* Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna, 40.

71 Ibid, 40-41.

prostriedky na zabránenie nechceného tehotenstva, čo bolo obzvlášť dôležité pre osoby s finančnými problémami.

Napriek týmto pozitívnym zmenám však únosy detí neprestali. Namiesto ideologických motívov začali prevažovať ekonomické motívy, ktoré predstavovali nový rozmer únosov detí v období diktatúry Francisca Franca. Adopcie boli často podporované a organizované ziskuchtivými jednotlivcami v spolupráci s predstaviteľmi režimu. Náboženské inštitúcie, ktoré predtým zohrávali kľúčovú úlohu pri prevýchove detí, sa stali aktívnymi účastníkmi nelegálneho obchodu s deťmi. Deti sa začali predávať za vysoké finančné sumy, čím vznikli ilegálne adopčné siete.⁷² Jedným z mechanizmov, prostredníctvom ktorých fungovali ekonomické únosy, boli tzv. „Casa Cuna“, v preklade detské domovy. Najznámejšia z týchto inštitúcií sa nachádzala na Tenerife. Matky, ktoré boli finančne nezabezpečené alebo znásilnené, boli nútené odovzdávať svoje deti do týchto domovov často bez ich súhlasu. Inštitúcie boli vedené náboženskými organizáciami a ženy boli nútené na určitý čas zveriť svoje deti do opateru týchto inštitúcií.⁷³

Ekonomické únosy

Casa Cuna de Tenerife

Počas obdobia diktatúry Francisca Franca, keď režim čelil narastajúcim ekonomickým tlakom a postupnému poklesu počtu väzňov, sa začali objavovať nové formy nelegálnych aktivít, ktoré nadobudli výraznú ekonomickú dimenziu. Jednou z najzásadnejších a najtemnejších praktík, ktoré sa v tomto kontexte rozvinuli, boli ekonomické únosy detí. Tieto únosy, motivované finančnými ziskami, predstavovali nový aspekt nelegálneho obchodovania s deťmi a výrazne sa líšili od ideologických únosov predchádzajúceho obdobia. Ekonomické únosy, na rozdiel od ideologických, boli motivované finančnými ziskami a obchodovaním s deťmi, čím sa zneužívala ich zraniteľnosť a bezbrannosť na vytvorenie ilegálnych adopčných sietí. Organizované siete ziskuchtivých jednotlivcov v spolupráci s predstaviteľmi režimu zneužívali zraniteľnosť a bezbrannosť detí na vytvorenie ilegálnych adopčných sietí. Tento nelegálny

---

⁷² Ibid, 39.

⁷³“Bebés robados en Tenerife.” 2017. RTVE. <https://www.rtve.es/play/videos/la-manana/bebes-robados-tenerife/4329571/>.

obchod s deťmi pokračoval až do prelomu tisícročia, a to aj napriek koncu režimu Francisca Franca jeho smrťou v roku 1975.

Casa Cuna de Tenerife, založená v roku 1936, bola pôvodne inštitúciou určenou na poskytovanie starostlivosti sirotám a deťom z ekonomicky znevýhodnených rodín.⁷⁴ Napriek tomu, že plnila dôležitú sociálnu úlohu, postupom času sa stala miestom, kde dochádzalo k jednej z najtemnejších kapitol v španielskej histórii, k nelegálnym adopciám a obchodovaniu s deťmi. Unášaní boli zväčša novorodenci, pretože to bolo najjednoduchšie z hľadiska výchovy alebo vykonania samotného zločinu. V týchto inštitúciách si mohli záujemcovia vybrať dieťa, pričom po výbere sa mu upravil rodný list tak, aby právne dokázal, že adoptívny rodič je biologický. Deti boli následne odovzdávané rodinám, ktoré často bývali ďaleko od miesta pôvodu dieťaťa, aby sa minimalizovalo riziko stretnutia s biologickými rodičmi. Casa Cuna na Tenerife bola jednou z najväčších inštitúcií tohto druhu, kde sa o malé deti starali rehoľné sestry, ktoré boli známe svojim zlým zaobchádzaním s deťmi.⁷⁵

Podľa antropologičky Neus Roig, prvé prípady nelegálnych adopcií v Španielsku sa začali počas občianskej vojny a prvej povojnovej éry. Pôvodne išlo o formu ideologického útlaku voči „červeným“ ženám a ich potomkom. Postupom času sa však tento útlak transformoval na organizovaný obchod, do ktorého boli zapojené verejné inštitúcie, prestížne súkromné kliniky a katolícka cirkev. Aj keď je bežné vnímať krádeže detí ako jeden z mnohých zločinov spáchaných počas frankistickej diktatúry, táto prax pokračovala aj dlho po nástupe demokracie, s posledným zdokumentovaným prípadom z roku 2001 v provincii Huelva⁷⁶.

Na Kanárskych ostrovoch, vďaka ich geografickej izolácii, získala sieť krádeží detí osobitný význam. Izolovanosť ostrovov minimalizovala šance na opätovné spojenie detí s ich biologickými rodinami. Casa Cuna de Tenerife sa tak stala jedným z hlavných centier tohto obchodu. Casa Cuna de Tenerife, ktorá bola pod správou Cabildo Insular⁷⁷, mala pôvodne za úlohu poskytovať útočisko sirotám a deťom z rodín, ktoré ich nemohli ekonomicky podporovať. Táto sociálna úloha bola však zatienená verejnými obvineniami z mnohých

---

74 Ibid.

75 Ibid.

76 „El robo de bebés en la Casa Cuna de Tenerife.“ 2020. <https://alegando.com/robo-de-bebes-en-la-casa-cuna-de-tenerife/>.

77 Termín používaný na označenie miestnej vlády na Kanárskych ostrovoch. Cabildo Insular je zodpovedný za správu jednotlivých ostrovov v rámci súostrovia.

prípadoch krádeže, zmiznutia alebo výmeny detí, najmä tých najmladších. Jedným z kľúčových prvkov, ktorý umožnil tieto praktiky, bol „torno“, čo boli tzv. otočné dvere, ktoré umožňovali anonymné odovzdanie dieťaťa. Tento mechanizmus umožňoval, aby sa deti dostali do Casa Cuna bez akejkoľvek identifikácie, pričom prijímali jediné priezvisko- Expósito.⁷⁸

Metóda krádeže detí v Casa Cuna de Tenerife bola veľmi podobná tým, ktoré sa vykonávali v iných centrách a nemocniciach po celom Španielsku. V prípade Tenerife existovala priama väzba medzi Casa Cuna a bývalou civilnou nemocnicou Nuestra Señora de los Desamparados, kde rovnaký personál koordinoval príchod detí. Podľa niekoľkých zdrojov sa deti priradzovali katolíckym manželským párom ešte pred narodením. Zdroje uvádzajú, že vojaci nemeckého pôvodu prichádzali pre deti s blond vlasmi a modrými očami alebo ako z Argentíny prichádzali po tmavovlasé deti.⁷⁹

Adoptívne rodiny, ktoré sa zúčastňovali na nelegálnych adopciách, platili za novorodencov sumy od 200 000 do viac ako milióna pesiet⁸⁰, v závislosti od ekonomických možností rodiny a charakteristík dieťaťa. Najžiadanejšie boli deti so svetlými očami a vlasmi. V niektorých prípadoch sa deti rozdávali ako darčeky vojenským alebo vplyvným rodinám v súlade s režimom.⁸¹

Profil biologickej matky, ktorá sa mohla stať obeťou nelegálneho odoberania detí, často zahŕňal mladé, slobodné ženy, ktoré prišli rodiť samy a boli považované za zraniteľné. Po pôrode bola matke oznámená smrť dieťaťa, buď kvôli komplikáciám pri pôrode alebo vrodeným vadám. Tieto správy boli často sprevádzané odporúčaním nevidieť telo dieťaťa. Ak matka trvala na tom, aby videla svoje dieťa, ukázali jej nabalzamované telo a potom jej odovzdali prázdnu krabicu⁸²

Kolektív Sin Identidad z ostrova, tvorený približne 260 ľuďmi, ktorí boli internovaní v Casa Cuna, odhalil viacero dôležitých aspektov týchto nelegálnych adopcií. Raúl Rodríguez, člen

---

78 „El robo de bebés en la Casa Cuna de Tenerife.“ 2020. <https://alegando.com/robo-de-bebes-en-la-casa-cuna-de-tenerife/>.

79 Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. “*Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife*.” Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna, 65.

80 To predstavuje približne 1 200 až 6 000 eur. Peseta bola menová jednotka používaná v Španielsku pred zavedením eura.

81 Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. *Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife*. Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna, 70.

82 Ibid, 72.

tohto kolektívu, uvádza, že motivácia bola predovšetkým ekonomická. Tvrdí, že: „mnohé deti boli odovzdávané vojakom ako odmena“ a zdôrazňuje, že akcie sa často vykonávali v noci: „Deti prichádzali zvláštnym spôsobom. Zhodou okolností prichádzali o jedenástej v noci.“⁸³

Ďalšia svedkyňa, Vera, potvrdzuje, že motivácia bola ekonomická, pričom za kúpu dieťaťa sa platili obrovské sumy peňazí. „Deti boli tovarom určeným na predaj,“ hovorí. „V roku 1976 sa platilo 200 000 pesiet za deti ako odmenu pre vojakov.“ Tiež dodáva, že najdrahšie boli deti so svetlými vlasmi a očami: „boli to deti na objednávku.“ Vera zdôrazňuje, že matky, ktorým boli deti ukradnuté, boli často uspávané alebo klamané. V prevažnej miere išlo o slobodné matky, pretože boli najzraniteľnejšie. Vera uvádza, že hlavným argumentom nemocnice bolo: „Je lepšie nič nevidieť, nemocnica sa o všetko postará.“⁸⁴

Tieto inštitúcie, vedené prevažne náboženskými predstaviteľmi, boli v centre pozornosti, keď sa v januári 2011 verejne odhalila sieť krádeží detí po tom, čo valencijský právnik Enrique Vila podal na Štátnu prokuratúru prvé hromadné oznámenie týkajúce sa krádeží novorodencov. Tento dokument obsahoval 261 individuálnych prípadov nelegálnych adopcií, ktoré umožnili vytvoriť vzory a prepojiť súvisiace udalosti.⁸⁵

Dopady únosov na politickú situáciu v Španielsku

Po smrti Franca v roku 1975 sa Španielsko začalo postupne transformovať z diktatúry na demokraciu. Dva roky pred svojou smrťou určil za svojho nástupcu Louisa Carreru Blanca, ktorý sa stal novým predsedom vlády. Blanco bol blízkym spolupracovníkom Franca a zomrel následkom atentátu, čím sa premiérom stal Carlos Arias Navarro. Aj keď bol naklonený viac liberálnym tendenciám ako konzervativizmu, frankistický režim plánoval len miernu liberalizáciu. Prechod k demokracii bol poznačený mnohými komplikáciami, vrátane účasti bývalých frankistických vládnych elít.⁸⁶

Prechod k demokracii, známy ako Transición Española, bol zložitý proces, ktorý zahŕňal zavedenie nových zákonov a inštitúcií. V roku 1977 bol prijatý Pakt zabudnutia „*La Ley de*

---

83 Ibid, 85.

84 Ibid, 86-87.

85 Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. „*Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife.* Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna, 81.

86 Julián Casanova, Carlos Gil Andrés, *Historia de España en el siglo XX* (2015), 320.

*Amnistía 46/1977*⁸⁷, ktorý vyzýval na vymazanie minulosti, najmä týkajúcej sa frankistických zločinov a represii voči politickým disidentom. V rámci tohto paktu boli udelené amnestie politickým predstaviteľom a spolupracovníkom režimu. Tento prístup mal podporiť proces demokratickej tranzície tým, že by sa minulosť považovala za tabu. Rovnako poskytoval amnestiu aj pre úrady, úradníkov a činiteľov poriadku, ktorí spáchali trestné činy alebo priestupky počas prenasledovania politických aktov alebo porušenia "práv osôb". Zákon bol prijatý počas prechodu k demokracii s cieľom odstrániť niektoré trestné dôsledky, ktoré by mohli ohroziť konsolidáciu demokracie vo Španielsku.⁸⁷

Jednou z najdôležitejších zmien počas tohto obdobia bolo prijatie ústavy z roku 1978, ktorá zabezpečila základné ľudské práva a slobody.⁸⁸ Ústava z roku 1978 pomohla Španielsku integrovať sa do medzinárodného spoločenstva, najmä do Európskych spoločenstiev, čím umožnila krajine získať medzinárodnú podporu a stabilitu. Zabezpečila zavedenie parlamentnej monarchie, decentralizáciu krajiny a posilnila ochranu základných ľudských práv a slobôd.⁸⁹ Napriek týmto legislatívnym zmenám však nedošlo k okamžitému riešeniu problému únosov detí. Zákony priamo zamerané na tento problém boli prijaté až omnoho neskôr. V roku 2007 bol schválený Zákon o historickej pamäti, počas funkčného obdobia socialistického prezidenta vlády Josého Lluisa Rodrígueza Zapatera, ktorý uznal a odsúdil zločiny spáchané počas Frankovej diktatúry, vrátane únosov detí. „Zákonom 52/2007 sa uznávajú a rozširujú práva a stanovujú opatrenia v prospech tých, ktorí trpeli prenasledovaním alebo násilím počas občianskej vojny a diktatúry.“⁹⁰

Aj napriek početným podozreniam a dôkazom, sa obeť týchto zločinov často stretávajú s nedostatkom právnej podpory. Mnohé z nich stále nepoznajú svoj pôvod a čelia značným prekážkam pri pokusoch o súdne riešenie. SOS Bebés Robados je organizácia zameraná na pomoc rodinám, ktoré boli postihnuté zmiznutím detí v pôrodniciach, a tiež jednotlivcom, ktorí boli legálne aj nelegálne adoptovaní a hľadajú svoje pôvodné údaje. Podľa informácií na ich webovej stránke, táto asociácia združuje nielen rodiny postihnuté nelegálnymi adopciami, ale aj samotných adoptovaných jednotlivcov, ktorí sa snažia objaviť svoje pravé korene. Organizácia

---

87 Ibid, 237-238.

88 Julián Casanova and Carlos Gil Andrés, *Historia de España en el siglo XX* (2015), 294.

89 Ibid, 295-296.

90 "Ley de la Memoria Histórica." Ministerio de Política Territorial y Memoria Democrática. <https://www.mpr.gob.es/memoriademocratica/normativa-y-otros-recusos/Paginas/ley-memoria-historica.aspx>.

bola založená v roku 2010 s cieľom pomáhať obetiam nelegálnych adopcií a únosov novorodencov v Španielsku.⁹¹ Okrem poskytovania podpory a poradenstva rodinám a jednotlivcom, SOS Bebés Robados tiež aktívne pracuje na zvyšovaní povedomia o tomto probléme vo verejnosti a medzi politickými predstaviteľmi. Táto organizácia spolu s ďalšími

preto požadujú špecifickú legislatívu, ktorá by im poskytla potrebné nástroje na hľadanie svojich biologických rodín, vrátane národnej databázy DNA a otvorenia súkromných cirkevných archívov. Kvôli Zákonom o ochrane osobných údajov a dohodám s Vatikánom sú archívy, ku ktorým sa chcú obeť dostať, neprístupné. „Táto formálna ochrana súkromia ich označuje ako majetok cirkvi, niektoré ako majetok Cabildo Insular, čím im dáva nepriehľadnosť a tým odmieta postihnutým ich občianske právo na získanie všetkých údajov, ktorých sú držiteľmi a ktoré sú pre nich absolútne prioritné, aby mohli vôbec začať právne konania, ktoré by podporili ich nároky.“⁹²

Svedectvá

Jednou z členiek spomenutej organizácie ,SOS Bebés Robados, je Dácil Vera, ktorá je zároveň obeťou nelegálnej adopcie.⁹³ Dácil Vera pozná z prvej ruky ťažkosti pri vyšetovaní a hľadaní matiek, otcov, detí alebo súrodencov. Uvádza, že existuje množstvo prekážok, právne, týkajúce sa archívov, ktoré vlastní cirkev a nemocnice, a navyše „jednou z taktík odradenia bolo meniť pohlavie a dátum narodenia“. Zdôrazňuje, že hľadanie stojí veľa peňazí a že „DNA je niečo zásadné, čo si adoptívni rodičia tej doby nikdy nemohli predstaviť, že by mohlo odhaliť toľko.“ Tvrdí, že mnoho postihnutých odišlo do USA, aby si urobili analýzy DNA, pretože tam majú svetové údaje a možnosti sa zvyšujú.⁹⁴ „Musíš klamať, aby ti dali dokumenty,“ tvrdí Vera. Uvádza, že inštitúcie neposkytovali informácie, pretože existovali kódy lojality a teda dokumenty neboli poskytované z dôvodu ochrany. „Tieto archívy môžu obsahovať aktívnych politikov,“ zdôrazňuje a preto to považuje za tabuizovanú tému.⁹⁵

91 “SOS Bebes Robados.” SOS Bebes Robados. <https://www.sosbebesrobados.es/>.

92 Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. “*Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife.* Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna, 36.

93 “SOS Bebes Robados.” SOS Bebes Robados. <https://www.sosbebesrobados.es/>.

94 Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. “*Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife.* Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna, 40.

95 Ibid, 37.

Dácil Vera vždy zdôrazňovala, že predpokladaným hlavným vinníkom je doktor Eduardo Vela. Všetko sa to začalo príbehom Inés Madrigalovej. Inés Pérezová a jej manžel nemohli mať deti. Začala teda pracovať ako dobrovoľníčka v kláštore, kde rodičia v núdzi nechávali svoje deti, aby sa o ne pomáhala starať. Okrem iného ich krmila, prebaľovala. V rozhovore pre El País povedala, že jedného dňa v roku 1946 ju zavolali na kliniku San Ramón v Madride, kde ju čakal lekár. „Povedal mi: Pozri, aký darček, mám pre teba dievča,“ povedala Inés Pérezová pre El País.⁹⁶ Inés podpísala papiere, v ktorých uviedla, že práve porodila na klinike, ale nikdy nebola tehotná. Lekár sa volal Eduardo Vela a 26. júna 2018 vypovedal v prvom súdnom procese za krádež dieťaťa. Madrigalová predložila dôkazy DNA, ktoré dokazujú, že Inés Pérezová nie je jej matkou, a rodný list podpísaný Velom, v ktorom sa uvádza, že je jej matkou.⁹⁷ Okrem toho musela vypovedať Inés Pérezovú, svoju adoptívnu matku, aby sa proces urýchlil. V súvislosti s tým Dácil Vera vysvetľuje, že cieľom je zabezpečiť, aby prípady neboli premlčané. „Ak Eduardo Vela nebude hovoriť, nikam sa nedostaneme“.⁹⁸

Doktor Eduardo Vela si 26. júna 2018 sadol za rečnícky pult vo veku 85 rokov. Vela tvrdil, že vie len o lekárskech záležitostiach a že prípad Inés Madrigalovej mu nič nehovorí. Pokiaľ ide o to, či podpísal falošné dokumenty, lekár potvrdil, že nie. Uviedol však, že rodné listy podpisoval. Vela tiež zdôraznil, že po zatvorení kliniky v roku 1982 si so sebou nevezal žiadne dokumenty. V súvislosti s Velom môžeme vyzdvihnúť už spomínanú 18 sestru Mariú Florenciu Gómez Valbuenu, mníšku, ktorá spolupracovala s Velom na uvedenej klinike. Bola prvou osobou, ktorú sudca v Španielsku stíhal za prípad ukradnutých detí. V roku 2013 bola predvolaná, aby vypovedala ako obžalovaná, ale skôr ako sa tak mohlo stať, zomrela.⁹⁹

Svedkyňa Vera tvrdí, že najzraniteľnejšími obeťami boli slobodné matky. Tiež zdôrazňuje, že kontrolovali stav prvého dieťaťa a ak bolo zdravé, ukradli druhé. Okrem toho uvádza, že Cirkev hrala zásadnú úlohu, pretože „nikto neodmietol kňaza“. V roku 1979 španielska ústava zaručila náboženskú slobodu a slobodu uctievania a stanovila, že žiadna konfesia nebude štátna. Napriek

---

96 „Inés declara por Inés.“ 2013. El País.

https://elpais.com/sociedad/2013/03/11/actualidad/1363033663_329545.html.

97 Ibid.

98 Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. *“Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife.* Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna, 52.

99 Ana Mancho and Carmen Marta Lazo, *Los niños robados desde la Guerra Civil en la historia reciente de España* (2021) 207-210.

tomu uvádzala, že štát bude spolupracovať s Katolíckou cirkvou, čo už obsahovalo výhodné zaobchádzanie pre katolícku vieru.

Súčasná situácia

Súčasná situácia ohľadom únosov detí v Španielsku je alarmujúca. Organizácia zaoberajúca sa ľudskými právami, Amnesty International, uvádza, že Španielsko zlyháva v pomoci rodinám, ktoré sa snažia nájsť svojich biologických rodičov alebo deti. Podľa Amnesty aj po smrti Francisca Franca štát neprejavil dostatočný záujem alebo snahu zastaviť kultúru kradnutia detí lekármi, kňazmi alebo mníškami, čo pokračovalo dlho po skončení diktatúry.¹⁰⁰ To, čo začalo ako taktika na elimináciu komunistických tendencií z obyvateľstva Španielska, sa postupne premenilo na výnosný obchod, ktorý pokračoval aj po prechode krajiny na demokraciu. Vyšetrovatelia identifikovali 51 266 prípadov detí, ktoré boli odobraté svojim skutočným rodinám medzi rokmi 1937 a 1954 na základe zákonov prijatých počas diktatúry. V nasledujúcich rokoch sa predpokladá, že lekári, sestry a kňazi odobrli tisíce ďalších detí. Štátni prokurátori skúmali 2 138 sťažností na únos detí v rokoch 2011 až 2021, ale otvorený zostal len jeden prípad. Zo stíhaných 526 sťažností boli všetky prípady nakoniec zastavené.¹⁰¹

„Máme zdokumentované prípady, kde existujú indície, že sú splnené tri podmienky stanovené medzinárodným právom na to, aby sme mohli hovoriť o nútenom zmiznutí, po prvé únos dieťaťa, po druhé s toleranciou alebo súhlasom štátu a po tretie odmietnutie úradov odhaliť osud zmiznutej osoby,“ povedal Daniel Canales, vyšetrovateľ Amnesty International.¹⁰² Škandál s ukradnutými deťmi zostal v tieni až do roku 2011, keď dvaja muži verejne odhalili svoj príbeh. Antonio Barroso a Juan Luis Moreno prezradili, že ich otcovia ich kúpili od kňaza v Zaragoze na východe Španielska. Existuje mnoho svedectiev o únosoch detí, Ruth Puertas porodila svojho syna v roku 1993 na súkromnej klinike v Bilbau na severozápade Španielska, ale bola informovaná zdravotníckym personálom, že jej dieťa zomrelo. Ruth odmietla uveriť lekárom a sestrám a získala súdny príkaz na exhumáciu tela, avšak v rakve nenašla žiadne pozostatky dieťaťa.¹⁰³

100, „Sustracciones ilegales de bebés en España.“ Amnesty International. <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/reportajes/sustracciones-ilegales-de-bebes-en-espana-durante-franquismo-y-democracia/>.

101 Ibid.

102 Ibid.

103 Ana Mancho and Carmen Marta Lazo, „Los niños robados desde la Guerra Civil en la historia reciente de España,“ (2021) 204.

V roku 2018 bol schválený Zákon o ukradnutých deťoch na Kanárskych ostrovoch.¹⁰⁴ Táto legislatíva umiestnila Kanárske ostrovy do popredia ako jediný národný zákon o ukradnutých deťoch. Napriek tomu zákon, ktorý navrhol Manuel Marrero, poslanec Podemos Canarias, nespĺnil všetky očakávania. Aj keď prvý návrh spĺňal očakávania dotknutých osôb, zákon musel byť zredukovaný, pretože jeho prvá verzia narazila na štátne kompetencie.¹⁰⁵ Nakoniec sa podarilo zachovať len niektoré aspekty, ako vytvorenie kanárskej DNA banky a databázy. Napriek schváleniu tejto obmedzenej verzie zákon stále nefunguje. Medzi hlavné dôvody patrila zdravotná kríza spôsobená Covid-19, ktorá si vyžiadala všetku politickú pozornosť. Rovnako tak zákon doteraz nedostal žiadne finančné prostriedky ani z národného, ani z regionálneho rozpočtu.¹⁰⁶

V posledných rokoch však došlo k významnému pokroku na národnej úrovni. Štátny koordinačný výbor na podporu argentínskej sťažnosti CeAqua a Amnesty International predložili v roku 2018 v podateľni Kongresu poslancov návrh zákona o ukradnutých deťoch v Španielsku.¹⁰⁷ Návrh zákona má za cieľ zabezpečiť obetiam trestného činu „krádeže detí“ právo na pravdu, spravodlivosť, odškodnenie a záruky, že sa podobné udalosti nebudú opakovať. Tento právny predpis zahŕňa viaceré dôležité opatrenia, vrátane garantovania prístupu k rôznym archívom, ktoré môžu byť verejné alebo súkromné, pričom zvláštnu pozornosť venuje archívom zdravotníckych zariadení a katolíckej cirkvi. Ďalej zákon predpokladá financovanie exhumácií prostredníctvom ministerstva spravodlivosti, poskytovanie bezplatnej lekárskej, právnej a psychologickej starostlivosti, ako aj realizáciu informačných a propagačných kampaní. Návrh zákona navyše obsahuje plán na zriadenie špeciálnej prokuratúry, osobitnej vyšetrovacej jednotky v rámci justičnej polície a verejnej databázy DNA.¹⁰⁸

Tento návrh sa dostal do Kongresu už po tretíkrát. Dolná snemovňa ho jednomyselne schválila 20. novembra 2018, ale vypísanie volieb v roku 2019 toto prvé kolo skrátilo. V nasledujúcom

---

104 Ibid, 210.

105 Ibid, 210-212.

106 „El robo de bebés en la Casa Cuna de Tenerife.“ 2020. <https://alegando.com/robo-de-bebes-en-la-casa-cuna-de-tenerife/>.

107 Ibid.

108 „Vuelve al Congreso una Proposición de Ley sobre bebés robados.“ 2024. El Diario. https://www.eldiario.es/politica/ultima-hora-actualidad-politica-directo_6_11401106_1108115.html.

volebnom období ho parlamentné skupiny opäť zaregistrovali 26. februára 2020.¹⁰⁹ Po návrate do Kongresu vo februári 2020 urobilo plénum Kongresu prvý krok k jeho schváleniu v júni toho istého roku s podporou všetkých politických strán okrem krajne pravicovej Vox. Odvtedy zostal zmrazený s postupným predlžovaním lehoty na predkladanie pozmeňujúcich návrhov, ktorá bola predĺžená až 146-krát.¹¹⁰ V júni roku 2023 sa podarilo návrh odblokovať po dlhšom období stagnácie. Politické strany PSOE a Unidas Podemos sa dohodli na ukončení obdobia na predkladanie pozmeňovacích návrhov a pokračovaní v legislatívnom procese. Na 23. júla 2023 boli vyhlásené nové voľby, čo spôsobilo, že táto iniciatíva opäť stratila platnosť.¹¹¹ Po dvoch volebných obdobiach to bolo už tretie, v ktorom ju parlamentné skupiny opätovne zaregistrovali. V máji roku 2024 Kongres poslancov znova zaregistroval návrh zákona. Túto registráciu zatiaľ podpísali tieto politické strany: Podemos, Sumar, Esquerra Republicana de Catalunya, EH Bildu, Bloque Nacionalista Galego a Junts per Catalunya.¹¹²

Organizácie zaoberajúce sa ľudskými právami, ako napríklad Amnesty Internatiol a ďalšie organizácie, subjekty a združenia ktoré podporujú tento návrh zákona, dúfajú, „že po dvoch legislatívnych obdobiach a siedmich rokoch intenzívnej práce s politickými stranami na texte návrhu bude nasledovať rýchly proces, ktorý umožní schválenie tohto relevantného a potrebného zákona vo veľmi krátkom čase“.¹¹³ Tento vývoj naznačuje, že boj za spravodlivosť pre obeť únosov detí počas frankizmu a prvých rokov demokracie sa posunul vpred, hoci ešte stále prebiehajú komplikácie a potreba ďalšieho úsilia na dosiahnutie konečného cieľa.

Záver

Cieľom práce bolo analyzovať únosy detí počas režimu Francisca Franca v Španielsku. Práca analyzuje ako ideologické tak aj ekonomické únosy. Zámerom ideologických únosov, bolo oddeliť deti od ich republikánskych rodičov a zabrániť tak šíreniu tzv. „červeného génu“. Tieto únosy prebiehal od nastolenia režimu do zhruba šesťdesiatych rokov. Deti, ktoré boli odobraté

---

109 Ibid.

110 „PSOE y Unidas Podemos acuerdan desbloquear en el Congreso la ley de 'bebés robados'.“ 2023. RTVE. <https://www.rtve.es/noticias/20230228/psoe-unidas-podemos-acuerdan-desbloquear-ley-bebes-robados/2428365.shtml>.

111 Ibid.

112 „La ley de bebés robados vuelve al Congreso por tercera vez.“ 2024. <https://www.elsaltodiario.com/ninos-robados/ley-bebes-robados-vuelve-al-congreso-tercera-vez>.

113 Ibid.

od ich nevhodných rodičov boli podriadené prevýchove v nápravných zariadeniach ako Auxilio Social. Na únosoch sa podieľali inštitúcie podriadené režimu Francisca Franca, ale aj katolícka cirkev. Práve kňazi a mníšky zohrávali dôležitú úlohu v prevýchove detí a sociálnych zariadeniach. Po nájdení vhodnej rodiny pre republikánske dieťa zmena identity prechádzala práve cez farnosť, kde sa menili otlacky prstov, meno, dátum a miesto narodenia.

Cieľom ekonomických únosov, ktoré v krajine prebiehali od šesťdesiatych do približne prelomu tisícročia, bol na rozdiel od „záchran“ Španielska ekonomický zisk. Novorodenci boli odoberaní z nemocníc a sociálnych zariadení, ako je Casa Cuna de Tenerife. V týchto inštitúciách sa deti stali predmetom nelegálneho obchodovania, pričom ich identifikačné dokumenty boli falšované, aby sa umožnilo nelegálne adopčné transakcie. Tieto praktiky, vykonávané s podporou verejných inštitúcií a katolíckej cirkvi, boli často motivované finančnými ziskami a realizované za značné sumy peňazí, pričom deti boli prideľované na základe ekonomických kritérií záujemcov, vrátane vojenských a vplyvných rodín.

Cieľ práce je podporený uvedením svedectiev, ktoré bližšie a detailnejšie uvádzajú mechanizmy, ktoré sa pri únosoch využívali. Súčasná diskusia a vyšetrovania týchto zločinov poukazujú na trvajúci význam témy únosov detí pre španielsku spoločnosť. Je nevyhnutné, aby sa spoločnosť aktívne zaujímala a podporovala hľadanie pravdy a spravodlivosti pre obeť a ich rodiny. Existuje mnoho organizácií, ako napríklad SOS Bebes Robados, ktoré hrajú kľúčovú úlohu v pomoci rodinám a deťom pri hľadaní ich biologických rodičov a spravodlivosti. Ako ukazuje vývoj legislatívy a aktivity organizácií zaoberajúcich sa ľudskými právami, je potrebné pokračovať v úsilí o nápravu a spravodlivosť.

Summary

The aim of this thesis was to analyze the abductions of children during Francisco Franco's regime in Spain. The thesis examines both ideological and economic abductions. The objective of ideological abductions was to separate children from their Republican parents to prevent the spread of the so-called „red gene.“ These abductions occurred from the establishment of the regime until approximately the 1960s. Children removed from their "unsuitable" parents were subjected to re-education in institutions such as Auxilio Social. These abductions involved institutions subordinated to Franco's regime as well as the Catholic Church. Specifically, priests and nuns played a significant role in the re-education of children and in social institutions. Upon finding a suitable family for a Republican child, the identity change was processed through the parish, where fingerprints, names, dates, and places of birth were altered.

Economic abductions, which took place in the country from the 1960s to around the turn of the millennium, were motivated by financial gain rather than the „salvation“ of Spain. Newborns were removed from hospitals and social institutions, such as Casa Cuna de Tenerife. In these institutions, children became subjects of illegal trafficking, with their identification documents being falsified to facilitate illegal adoption transactions. These practices, carried out with the support of public institutions and the Catholic Church, were often motivated by financial profits and executed for considerable sums of money, with children being assigned based on the economic criteria of the interested parties, including military and influential families.

The objective of the thesis is supported by presenting testimonies that detail the mechanisms used in these abductions. The ongoing discussion and investigations into these crimes highlight the enduring significance of the issue of child abductions for Spanish society. It is essential for society to actively engage and support the search for truth and justice for the victims and their families. Numerous organizations, such as SOS Bebes Robados, play a crucial role in assisting families and children in finding their biological parents and seeking justice. As demonstrated by the development of legislation and the activities of human rights organizations, continued efforts are necessary for redress and justice.

Bibliografía

- Boal, Almudena, and Robert Bahar. "The Silence of Others." Semilla Verde Productions, 2018.
- Boix, Montse, and Ricard Belis. Los niños perdidos del franquismo. Onza Entertainment, 2012.
- Boyd, Paula and Isabel Ortiz, Producers. Franco's Forgotten Children. Directed by Steve Humphries. Documentary. True Vision, 2015.
- Franco, Ingrid, María José Fariñas, and Carles Sánchez. "Narrativas de los niños robados del franquismo: aproximaciones a la construcción de identidades." Ponencias Comunicación, no. 4 (2013): 1-20. Dostupné z: https://ddd.uab.cat/pub/poncom/2013/123066/ninarrframuj_a2013iSPA.pdf.
- Gruber, Mónica. "Cómo denunciar cuando todos callan: los niños robados por el franquismo." Cuadernos del Centro de Estudios de Diseño y Comunicación, no. 108, 2020.
- Lozano, A. "El caso de los niños perdidos del franquismo y la búsqueda de la verdad", Ponencia presentada en el Congreso Internacional de Comunicación y Posverdad, Universitat Autònoma de Barcelona, España, 2013.
- Mancho-Iglesia, Ana, Carmen Marta-Lazo, Isabel Iniesta-Alemán, a Ana Segura-Anaya. "La memoria de los afectados por casos de 'bebés robados' en la Web. El archivo audiovisual de la asociación Bebés Robados Aragón") Historia y Comunicación Social, no. 24, 2019.
- Marra, A. "Los niños robados: Iglesia y médicos, cómplices de un crimen de lesa humanidad," Nueva Tribuna, April 22, 2010.
- Pinto, Antonio M. "La investigación de los crímenes del franquismo: entre el procesamiento por prevaricación abierto contra el juez Baltasar Garzón y la querrela presentada en Argentina en virtud del ejercicio de la jurisdicción universal." Historia Actual Online, no. 27 (2012): 97-109.
- Preston, Paul. The Spanish Civil War: Reaction, Revolution, and Revenge Revised and Expanded Edition. W. W. Norton & Company, 2007.
- Preston, Paul. The Spanish Holocaust: Inquisition and Extermination in Twentieth-Century Spain. New York: W.W. Norton & Company, 2013.
- „Tratamiento mediático de los niños robados del franquismo.“ Universidad Carlos III de Madrid, 2013-2014. Dostupné z: https://e-archivo.uc3m.es/bitstream/handle/10016/18934/tratamiento_marugan_CES_2013.pdf
- Vinyes, Ricardo. „Las desapariciones infantiles durante el franquismo y sus consecuencias.“ Historia y Política.
- Ovejero Bernal, Anastasio. Trauma y memoria en las víctimas del franquismo: su transmisión a las siguientes generaciones

Nicholas Casey, "Soy bebé robada: la historia de los niños secuestrados durante la dictadura de España," 2022., dostupné na „[Dictadura en España: la historia de los bebés robados - The New York Times \(nytimes.com\)](https://www.nytimes.com)

Domingo Rodríguez Teijeiro, "Las cárceles de Franco. Configuración, evolución y función del sistema penitenciario franquista (1936-1945)"

Vinyes R., Armengou M. a Belis R. Los niños perdidos

Esperanza Bosch Fiol, Victoria A. Ferrer Pérez, a Capilla Navarro Guzmán, "La psicología de las mujeres republicanas según el Dr. Antonio Vallejo Nájera," Revista de historia de la psicología.

Conde Cruz, D^a. Laura Beatriz. 2017. "Bebés robados: Trabajo de investigación sobre los bebés robados. Especial consideración en Tenerife.." Trabajo de Fin de Grado, Universidad de La Laguna.

Proposición de Ley sobre «bebés robados» en el Estado español: desaparición forzada de menores. 2024.

SOS Bebes Robados." <https://www.sosbebesrobados.es/>.

Inés declara por Inés." 2013. https://elpais.com/sociedad/2013/03/11/actualidad/1363033663_329545.html.

Mancho, Ana, and Carmen Marta Lazo. 2021. "Los niños robados desde la Guerra Civil en la historia reciente de España." : 190-211.

Amnesty International. "Sustracciones ilegales de bebés en España." <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/reportajes/sustracciones-ilegales-de-bebes-en-espana-durante-franquismo-y-democracia/>.

López Cano, David. 2021. "La entrada de España en la ONU." Trabajo de Fin de Grado, Universidad de Valladolid. <https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/51747/TFG-E-1331%20.pdf?sequence=1>.

„El robo de bebés en la Casa Cuna de Tenerife.“ 2020. <https://alegando.com/robo-de-bebes-en-la-casa-cuna-de-tenerife/>.

„Bebés robados en Tenerife.“ 2017. RTVE. <https://www.rtve.es/play/videos/la-manana/bebes-robados-tenerife/4329571/>

“Ley de la Memoria Histórica.” Ministerio de Política Territorial y Memoria Democrática. <https://www.mpr.gob.es/memoriademocratica/normativa-y-otros-recusos/Paginas/ley-memoria-historica.aspx>

“SOS Bebes Robados.” SOS Bebes Robados. <https://www.sosbebesrobados.es/>.

„Inés declara por Inés.“ 2013. El País. https://elpais.com/sociedad/2013/03/11/actualidad/1363033663_329545.html.

Ana Mancho and Carmen Marta Lazo, „*Los niños robados desde la Guerra Civil en la historia reciente de España*,“ (2021).

„Vuelve al Congreso una Proposición de Ley sobre bebés robados.” 2024. El Diario. https://www.eldiario.es/politica/ultima-hora-actualidad-politica-directo_6_11401106_1108115.html.

“La ley de bebés robados vuelve al Congreso por tercera vez.” 2024. <https://www.elsaltodiario.com/ninos-robados/ley-bebes-robados-vuelve-al-congreso-tercera-vez>.

„PSOE y Unidas Podemos acuerdan desbloquear en el Congreso la ley de 'bebés robados'.” 2023. RTVE. <https://www.rtve.es/noticias/20230228/psoe-unidas-podemos-acuerdan-desbloquear-ley-bebes-robados/2428365.shtml>.

